

ZAJĄC A. 1991. Nowy kenofit w Polsce – *Veronica peregrina* L. – Zesz. Nauk. Uniw. Jagiell. **968** Pr. Bot. **21**: 145–149.

ZAJĄC M. & ZAJĄC A. 1988. Zbiorowiska z klasy *Isoëto-Nanojuncetea* na dnach wysychających stawów w południowej części Kotliny Oświęcimskiej. – Zesz. Nauk. Uniw. Jagiell. **872** Pr. Bot. **17**: 155–159.

PAWEŁ NEJFELD, *Katedra Geobotaniki i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Śląski, ul. Jagiellońska 28, PL-40-032 Katowice, Polska; e-mail: pawelnejfeld@poczta.onet.pl*
MICHAŁ DYBCZAK, *Świnna 449, PL-34-331 Świnna, Polska; e-mail: michaldybczak@wp.pl*

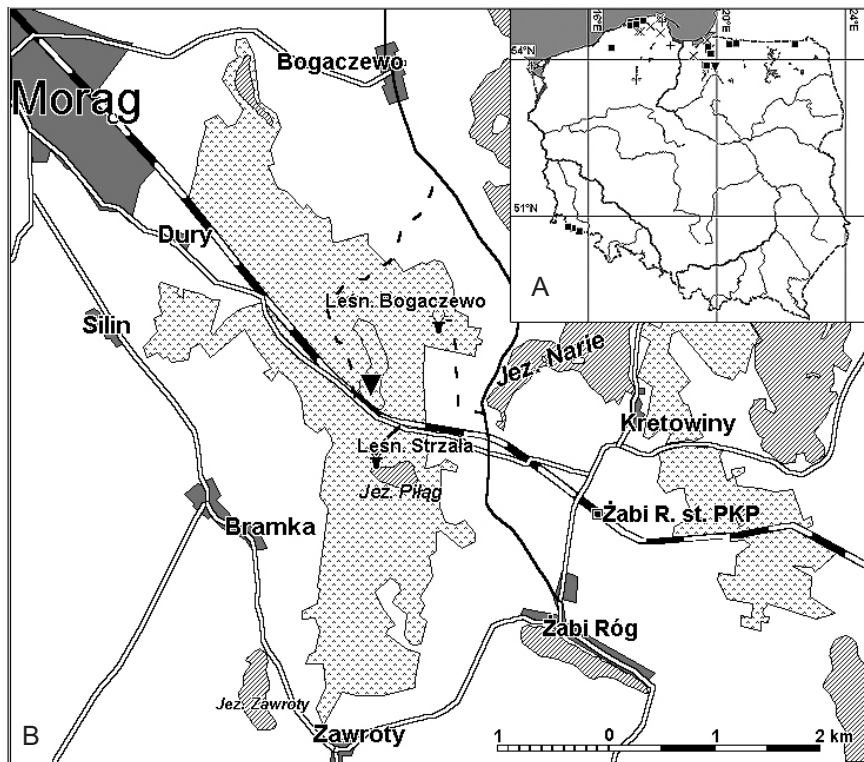
Przyjęto do druku: 18.06.2002 r.

Nowe stanowisko *Rubus chamaemorus* (Rosaceae) na Pojezierzu Olsztyńskim

Rubus chamaemorus L. (malina moroszka) należy do grupy gatunków arktyczno-borealnych (OBERDORFER 1983). Jej zasięg obejmuje północne obszary Ameryki Północnej i Eurazji. Na kontynencie europejskim rozciąga się od Szkocji przez Skandynawię, kraje nadbałtyckie po północną Rosję. Poza zwartym zasięgiem gatunek występuje na reliktowych stanowiskach m. in. na Niżu Środkowoeuropejskim i w Sudetach (MEUSEL i in. 1978; HULTÉN & FRIES 1986). Nieliczne stanowiska w Polsce położone są na Warmii, Mazurach, Pomorzu i w Karkonoszach (Ryc. 1a) (KRUSZELNICKI & FABISZEWSKI 2001; ZAJĄC & ZAJĄC 2001).

Zmiany warunków hydrologicznych i eksploatacja torfowisk w ubiegłym stuleciu prawdopodobnie przyczyniły się do zaniku kilku stanowisk maliny moroszki w Polsce północnej (KRUSZELNICKI & FABISZEWSKI 2001). Gatunek został uznany za wymierający na Pomorzu Zachodnim (ŻUKOWSKI & JACKOWIAK 1995) oraz zagrożony wyginięciem w skali kraju (ZARZYCKI & SZELĄG 1992; KRUSZELNICKI & FABISZEWSKI 2001).

Mimo stosunkowo dobrego stanu poznania rozmieszczenia omawianego gatunku w Polsce (m. in. KRUSZELNICKI & FABISZEWSKI 2001; ZAJĄC & ZAJĄC 2001) w 1997 r. odnaleziono nieznanne dotąd stanowisko *Rubus chamaemorus* w odległości ok. 3 km na południowy wschód od Morağa, na zachodnim skraju Pojezierza Olsztyńskiego. Obiekt oddalony jest o 0,35 km na północ od osady Piłąg nad jeziorem o tej samej nazwie (kwadrat **DB39** sieci ATPOL). Umiejscowiony jest bezpośrednio przy linii kolejowej z Elbląga do Olsztyna i drodze Morağ – Świątki (Ryc. 1). Torfowisko znajduje się na terenie Nadleśnictwa Dobrocin, Leśnictwa Bogaczewo, w oddziałach 201 i 202. Najbliżej położonymi miejscami występowania moroszki w stosunku do nowego stanowiska w okolicy Piłąga są: rezerwat „Zielony Mechacz” (18 km), Budwity, w północno-wschodniej części torfowiska, którego częścią jest wspomniany rezerwat (20 km) oraz rezerwat Osiek II (28 km).

Ryc. 1. A – Stanowiska *Rubus chamaemorus* L. w Polsce: ■ – potwierdzone, × – niepotwierdzone, + – wygasłe, ▼ – nowe stanowisko (wg ZAJĄC & ZAJĄC 2001, zmienione). B – Lokalizacja nowo odkrytego stanowiska (▼).

Fig. 1. A – Localities of *Rubus chamaemorus* L. in Poland: ■ – confirmed, × – not confirmed, + – extinct, ▼ – new locality (according to ZAJĄC & ZAJĄC 2001, modified). B – The localization of the new positon (▼).

Populacja *Rubus chamaemorus* występuje głównie w borze bagiennym *Vaccinio uliginosi-Pinetum* śródlęsnego torfowiska. Niewielka jej część porasta otwartą część torfowiska w zespole *Sphagnetum magellanici*. Poniżej przedstawiono zdjęcie fitosocjologiczne zbiorowiska, w którym gatunek występuje najliczniej.

Data: 05.07.2001 r., pow. zdj. 100 m², pokrycie warstwy a – 70 %, warstwy b – 10 %, warstwy c – 65%, warstwy d – 100 %, liczba gatunków – 11. *Vaccinio-Piceetea*: *Pinus sylvestris* a 4, *Ledum palustre* 2, *Betula pubescens* b 2, *Vaccinium myrtillus* 1. *Oxycocco-Sphagnetea*: *Vaccinium oxycoccos* 1, *Sphagnum magellanicum* d +, *Eriophorum vaginatum* 2, *Polytrichum strictum* d +, *Rubus chamaemorus* 4. *Scheuchzerio-Caricetea fuscae*: *Sphagnum fallax* d 4. *Nardo-Callunetea*: *Calluna vulgaris* +.

Populacja zajmuje powierzchnię ok. 0,5 ha przy średnim zagęszczeniu 69,4 wzniesionych pędów na m² (SD 47,48; wielkość próby 16 × 1m²). Gatunek kwitnie, owoce natomiast bardzo nielicznie. Z przeprowadzonych badań wynika, że udział pędów kwitnących wynosi średnio ok. 24 %. Przy mniejszym zagęszczeniu ramet dochodzi do ok. 34%.

Pobieżne rozpoznanie kondycji populacji i warunków jej występowania wskazuje, że stanowisko nie jest zagrożone. Torfowisko nie podlega obecnie wyraźnym wpływom

człowieka; jego stan zachowania i stopień uwodnienia określono jako dobry. Istniejące na torfowisku rowy melioracyjne ze względu na niedrożność nie przyczyniają się do odwadniania obiektu. Mimo to godne rozważenia wydaje się zabezpieczenie obecnego stanu torfowiska przed degradacją poprzez objęcie ochroną obszarową, tym bardziej, że stwierdzono tu także występowanie bardzo rzadkich w skali kraju gatunków motyli (OLEKSA 2001).

Summary. A new locality of *Rubus chamaemorus* (Rosaceae) in the Olsztyn Lakeland. *Rubus chamaemorus* L. is a threatened species, strictly protected in Poland. Its distribution is restricted to Sudety Mts, Pomerania and Warmia and Mazury regions. The species was found in a new locality in NE Poland: Piłąg near Morağ, in a peat-bog pine wood. Whole population covers area of 0.5 ha, mean population density is 69.4 stems / m² (SD 47.48).

LITERATURA

- HULTÉN E. & FRIES M. 1986. Atlas of north european vascular plants. North of the Tropic of Cancer. **2**. ss. xi + 499–968. Koeltz Scientific Books, Königstein.
- KRUSZELNICKI J. & FABISZEWSKI J. 2001. *Rubus chamaemorus* L. – malina moroszka. – W: R. KAŹMIERCZAKOWA & K. ZARZYCKI (red.), Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Wyd. 2. ss. 192–194. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- MEUSEL H., JÄGER E. & WEINERT E. 1978. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora. **1**. ss. 402. G. Fischer, Jena.
- OBERDORFER E. 1983. Pflanzensoziologische Exkursionsflora. ss. 997. Verl. E. Ulmer, Stuttgart.
- OLEKSA A. 2001. Uwagi na temat występowania *Buckleria paludum* (Zeller) i *Carsia sorariata* (Hübner) (*Lepidoptera: Pterophoridae, Geometridae*) na torfowiskach Pojezierza Iławskiego. – Wiad. Entomologiczne **20**(1–2): 94.
- ZARZYCKI K. & SZELĄG Z. 1992. Czerwona lista roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce. – W: K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. HEINRICH (red.), Lista roślin zagrożonych w Polsce, ss. 87–98. Instytut Botaniki PAN, Kraków.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. ss. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ŻUKOWSKI W. & JACKOWIAK B. 1995. Lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce. – W: W. ŻUKOWSKI & B. JACKOWIAK (red.), Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski. – Pr. Zakł. Takson. Roślin Uniw. A. Mickiewicza **3**: 9–92.

ANDRZEJ OLEKSA, *Zakład Ekologii, Instytut Biologii i Ochrony Środowiska, Akademia Bydgoska im. Kazimierza Wielkiego, ul. Chodkiewicza 30, PL-85-064 Bydgoszcz, Polska, e-mail: olek@ab-byd.edu.pl*

WOJCIECH EJANKOWSKI, *Zakład Taksonomii i Geografii Roślin, Instytut Ekologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, ul. Gagarina 9, PL-87-100 Toruń, Polska.*

Przyjęto do druku: 17.06.2002 r.